Avointa tiedettä kehitetään yhdessä myös Euroopan tasolla

6.5.2019

Viimeisen reilun viiden vuoden aikana on puhuttu paljon avoimen tieteen ja tutkimuksen käytänteiden sekä avoimen tutkimuskulttuurin kehittämisestä koko Euroopan laajuisesti. Esimerkiksi Euroopan tutkimusneuvosto (European Research Council) edellyttää, että sen rahoittamissa hankkeissa kirjoitetut tutkimusartikkelit julkaistaan avoimesti ja lisäksi se suosittelee kerättyjen tutkimusaineistojen avaamista mahdollisuuksien mukaan (ERC, [viitattu 28.4.2019]). Näköpiirissä onkin, että Euroopan komission jo vuonna 2012 antama suositus (C(2012) 4890 final) jalkautuu yhä vahvemmin eurooppalaisen tutkimuksen toimintatapoihin

Open Science 2019 -konferenssi

Jotta yhteiset toimintatavat voivat kehittyä, tarvitaan yhteistyötä. Tärkeä toimijoiden yhteinen foorumi on jo pitkään ollut Open Science -konferenssi. Kyseinen konferenssi järjestettiin kuudennen kerran maaliskuun lopussa Berliinissä. Konferenssi keräsi lähes 230 osallistujaa yhteensä noin kymmenestä eri maasta. Kaukaisimmat osallistujat tulivat aina Uudesta Seelannista, Australiasta ja Kanadasta saakka. Konferenssi tarjosi hyvän verkostoitumispaikan hallinnon edustajille, kirjastoalan ammattilaisille ja tutkijoille. Tapahtuman pääorganisoijina toimivat saksalaiset Leibniz Research Alliance sekä Leibniz Information Centre for Economics (ZBW). Nämä molemmat tahot kuuluvat alansa suurimpiin tutkimusorganisaatioihin jopa maailmanlaajuisesti tarkastellen.

Kaksipäiväinen ohjelma koostui suurimmaksi osaksi yliopistojen ja tutkimuslaitosten edustajien puheenvuoroista. Aloituspuheenvuorossaan professori Klaus Tochtermann ZBW:stä kertoi konferenssin historiasta ja nosti esiin, että kentällä on siirryttävä hiljalleen puheista tekoihin. Tätä samaa korosti Dr. Eva M. Méndez Rodriguez UC3M-yliopistosta Madridista painottaen etenkin eri tahojen yhteistyön tärkeyttä. Vain yhteistyön avulla on mahdollista viedä toimintamallit ja suositukset käytäntöön. Tavoitteena on saada aikaan kulttuurin muutos, jossa avoimuus ja läpinäkyvyys ovat luonnollinen osa tutkimustoimintaa ja innovaatioprosessia. Myös motivaattoreita tarvitaan, kuten esimerkiksi rahaa, lainsäädäntöä ja kannustimia. Tämä on varmasti totta, sillä kaikki suuret muutokset vaativat tukea eri näkökulmista.

Avoimuuden toteutuminen vaatii myös infrastruktuuria

Konferenssissa tarkasteltiin myös yhteisiä palveluja. Esimerkiksi Isabel Campos Plasencia Espanjan tutkimusneuvostosta esitteli EOSC:n eli Euroopan avoimen tieteen pilvipalvelun rakentumista. EOSC on Euroopan komission keihäänkärkihanke, joka tulee kokoamaan eurooppalaiset tutkijat, tutkimusdatat sekä tutkimusta tukevan infrastruktuurin yhteiseen pilveen. EOSC muodostunee erittäin tärkeäksi avoimen tieteen

ja tutkimuksen mahdollistajaksi.

EOSCin rakentamisessa tullaan hyödyntämään minimun viable product -periaaatetta eli pilvestä rakennetaan eri vaiheissa minimaalinen versio, jonka avulla päästään keräämään käyttäjiltä palautetta ja testaamaan tarpeita. Käytännössä EOSCin tärkeimpiä käyttäjiä ovat tutkijat, ohjelmistokehittäjät, infrastruktuurien tuottajat sekä rahoittajat. Palvelu helpottaa eri osapuolien työtä vähentämällä päällekkäisyyttä. Tulevaisuudessa tiedot kirjataan vain kerran, jonka jälkeen ne löytyvät kaikki samasta ympäristöstä.

Suomalaiset aktiivisesti mukana kehitystyössä

Suomi on jo pitkään toiminut avoimen tieteen ja tutkimuksen edistämistyössä yhtenä johtavana maana. Tämä oli nähtävissä myös Berliinissä. Konferenssi kiinnosti suomalaisia ja osallistujia oli kymmenkunta niin yliopistoista kuin ammattikorkeakouluistakin. Suomalaiset pääsivät hyvin esille myös konferenssin virallisessa ohjelmassa. Tutkimusedellytykset -yksikön päällikkönä toimiva Mari Riipinen Turun yliopistosta kiteytti esityksessään hyvin, miten avoimet toimintatavat ovat muuttaneet suomalaista tutkimusprosessia ja avanneet uusia mahdollisuuksia sekä edistäneet yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Osana konferenssia järjestettiin myös posterisessio, jossa näytteillä oli yli 20 avoimen tieteen ja tutkimuksen käytäntöjä esittelevää posteria yliopistoista, ammattikorkeakouluista ja tutkimuslaitoksista. Konferenssissa kuultiin myös lyhyitä, 15 minuutin pituisia esityksiä, jotka perustuivat konferenssissa esillä oleviin postereihin. Suomalaista ammattikorkeakoulunäkökulmaa esitteli informaatikko Minna Marjamaa Laurea-ammattikorkeakoulusta. Hän kertoi Theseus-julkaisuarkiston kehittymisestä merkittäväksi suomalaisia ammattikorkeakouluja palvelevaksi ja julkaisujen avoimuutta tukevaksi järjestelmäksi.

Mitä muuta kuin infraa?

Vaikka paljon on jo saatu aikaan, vielä on paljon tehtävää myös jäljellä. On tärkeää osallistua aktiivisesti yhteiseen, koko Euroopan laajuiseen avointa tiedettä koskevaan keskusteluun. Tämä takaa sen, että me Suomessa voimme sekä vaikuttaa avoimen tieteen edistämiseen että soveltaa yhdessä kehitettyjä toimintamalleja tehokkaasti myös omassa arjessamme.

Tämä artikkeli on kirjoitettu osana Ammattikorkeakoulujen avoin TKI, oppiminen & innovaatioekosysteemi –hanketta, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama korkeakoulutuksen kärkihanke. Hanketta koordinoi Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

ERC – European Research Council. Ei päiväystä. Open Access. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.4.2019]. Saatavana: https://erc.europa.eu/funding-and-grants/managing-project/open-access

C(2012) 4890 final. 2012. Commission recommendation of 17.7.2012 on access to and preservation of scientific information. [Verkkojulkaisu]. European Commission. [Viitattu 28.4.2019]. Saatavana: http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-a

nd-preservation-scientific-information_en.pdf**Seliina Päällysaho ja Jaana Latvanen**

Päällysaho toimii SeAMKissa tutkimuspäällikkönä ja Latvanen informaatikkona SeAMK Kirjastossa.